

مرکز مدیریت حوزه علمیه قم

معاونت آموزش

مدیریت امتحانات

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۸۸

پاسخنامه

پایه :		۳	موضوع :	نحو ۴
تاریخ :		۸۸/۳/۲۶	ساعت :	۸

نام کتاب: معنی الأديب، از حرف السین تا حرف لو

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. معنای «علی» در آیه «و آتی المال علی حُبّه» و «دخل المدينة علی حین غفلة» به ترتیب کدام است؟ ا ۱۲۴
 ا. المصاحبة - الظرفية ■ ب. المصاحبة - التعليل □ ج. الظرفية - استعلاء □ د. الظرفية - المصاحبة □
۲. نقش «فاء» در آیه شریفه «بل الله فاعبد» طبق نظر ابن هشام چیست؟ ج ۱۳۹-۱۴۰
 ا. جواباً لأمّا المقدرة □ ب. زائدة □
 ج. عاطفه والأصل تنبه فاعبد الله ■ د. فاء للسببية المحضة □
۳. «کی» در از حیث معنی و عمل به منزله «آن» مصدریه است. ب ۱۶۸-۱۶۹
 ا. یُرخی الفتی کیمّا یضرّ وینفع □ ب. لکیلا تأسوا ■
 ج. کیمه بمعنی لِمه □ د. کی تجنحون الی سلم □
۴. کدام گزینه در مورد «لام» در آیه شریفه «إن كنتم للرؤيا تعبرون» صحیح است؟ ب ۱۸۰
 ا. اللام المسمّاة بالمقمحة □ ب. اللام المسمّاة بلام التقوية ■
 ج. اللام المسمّاة بلام التبيين □ د. اللام المعترضة بین الفعل المتعدّي ومفعوله □

تشریحی:

۱. نقش ترکیبی «کیف» در آیه «أفلا ينظرون الی الإبل کیف خلقت» را بیان نمایید. چرا نمی تواند بدل از «الابل» باشد؟ (دو دلیل کافی است) ۱۷۱
 حال است برای نائب فاعل «خلقت»؛ بدلیل این که اولاً بدلیت کیف لازم دارد دخول «الی» را بر کیف در حالی که دخول حرف جرّ بر آن شاذّ است ودر «الی» اصلاً شنیده نشده. ثانیاً: چون «الی» متعلق به فعل قبل است لازم می‌آید عمل فعل مقدم در استفهام. ثالثاً: لازم می‌آید جمله ما بعد بدون ارتباط با قبل باشد.

* «هی اللام الداخلة فی اللفظ علی الفعل مسبوقة بـ (ما کان) أو (لم یکن) ناقصتین مسندتین لما اسند الیه الفعل المقرون باللام ویُسَمّیها أكثرهم لام الجحود». ۱۷۵

۲. در ضمن بیان نقش ترکیبی کلماتی که زیر آنها خط کشیده شده، برای متن فوق مثال مناسبی ذکر کنید.
 الداخلة: صفت اللام - مرفوع. مسبوقة: حال و منصوب. الفعل: مرفوع و نائب فاعل. لام: مفعول دوّم
 مثال مناسب: لم یکن الله لیغفر لهم.

۳. چرا در دو آیه شریفه زیر «لن» بر تأیید دلالت نمی‌کند؟ ۲۱۱
 ا. فلن أکلم الیوم إنسیاً: ج. چون اگر مفید نفی ابد بود مقید به الیوم نمی شد.
 ب. ولن یتَمَنّوهُ أبداً: ج. اگر لن مفید تأیید بود قید «أبداً» در آیه تکرار بود و اصل عدم تکرار است.

* «إذا قيل «زيدٌ عسى أن يقوم» احتمل نقصان «عسى» على تقدير تحملها الضمير وتمامها على تقدير خلوها منه». ۱۲۱-۱۲۲

۴. منظور از نقصان و تمام در عبارت فوق چیست؟ طبق هر دو فرض مثال را ترکیب نمایید.

منظور از نقصان احتمال ناقصه بودن «عسى» در مثال فوق است در این صورت اسم «عسى» ضمیر مستتر و «أن يقوم» خبر آن است و منظور از تمام احتمال تامه بودن «عسى» است در این صورت «أن يقوم» فاعل «عسى» می‌باشد.

۵. چهار فرق از فرق‌های «لا» التبرئة و «إن» را بنویسید. ۱۹۲-۱۹۳

الف - لا فقط در نکرات عمل می‌کند به خلاف «إن». ب - اگر اسم «لا» عامله نباشد مبنی بر فتح می‌شود به خلاف «إن». ج - خبر «لا» بر آن مقدم نمی‌شود به خلاف «إن». د - حذف خبر «لا» در صورت علم به آن زیاد است. اگر «لا» تکرار شود از عمل ملغی می‌شود به خلاف «إن» ز - مراعات محل «لا» با اسمش قبل از آمدن خبر جائز است به خلاف «إن» فی - رفع خبر «لا» اگر اسمش مفرد باشد به «لا» نیست بلکه به واسطه خبر مبتدا بودن است.

۶. چرا مثال «لما یکن و قد یكون» درست و «لما یکن ثم کان» غلط است؟ ۲۰۹

زیرا منفی «لما» تا زمان حال استمرار دارد می‌توان بعد از «لما یکن» و «قد یكون» را ذکر کرد اما ذکر «کان» بعد از «لما یکن» صحیح نیست چون تمام زمان ماضی در «لما» نفی شده است و نمی‌توان گفت هنوز واقع نشده و سپس واقع شده است.

۷. در موارد زیر، احکام مختص به «کم» و «کأین» و یا مشترک بین آن دو را مشخص کنید. ۱۵۴-۱۵۵

- أ. لزوم التصدير: ج. احکام مشترک
ب. ممیزش غالباً مجرور به (من) است: ج. احکام مختص (کأین)
ج. افاده تکثیر: ج. احکام مشترک
د. خبرش می‌تواند مفرد واقع شود: ج. احکام مختص (کم)

* «يجوز مراعاة لفظ «كلا و كلتا» في الافراد ومراعاة معناها ... فإذا قيل زيدٌ وعمروٌ كلاهما فان قُدِّرَ كلاهما توکیداً قيل قائمان لا قائم». ۱۶۶

۸. عبارت فوق را توضیح دهید. مثال «إنَّ زیداً وعمرواً کلیهما قائمٌ» صحیح است یا غلط؟ چرا؟

چون لفظ كلا و كلتا مفردند ولی در معنا مثنی هستند پس در مثال (زید و عمرو كلاهما) اگر كلاهما تاکید زید و عمر باشند باید خبر مطابق مبتدا یعنی مثل زید و عمر مثنی بیاید (زید و عمرو كلاهما قائمان) و گفتن (قائم) بعنوان خبر غلط است ولی اگر (كلاهما) را مبتدا تصور کنید پس در خبر آن رعایت لفظ كلاهما و رعایت معنای آن جایز است لذا گفتن قائم، یا قائمان هر دو جایز است در ضمن مثال إنَّ زیداً وعمرواً کلیهما قائم غلط است چون نصب کلیهما دلالت می‌کند بر تأکیدیه بودن آن و باید خبر قطعاً مطابق اسم إنَّ مثنی باشد.

* «لكنَّ والمشهور بمعنى الاستدراك ولذلك لابد أن يتقدمها كلام مناقض لما بعدها أو ضده». ۲۰۶

۹. استدراک را توضیح دهید و برای هر یک از موارد فوق مثال بزنید.

استدراک یعنی نسبت دهیم به ما بعد لکن حکمی را مخالف حکم ما قبلش. مثال کلام مناقض: ما هذا ساکناً لکنه متحرک - مثال ضد: ما هذا أبيض لکنه أسود.